

NEHÉZ VOLNA NÉHÁNY SZÓVAL elmondanom, milyen érzés volt 1978 csikorgóan hideg telén a hódmezővásárhelyi laktanyában olvasnom H. C. Artmann *How much, szivi?* című prózakötetét. Legyen elég annyi, hogy fiatal korom egyik legfontosabb olvasmányélménye volt, nélküle bizonyára lassabban és nehezebben váltam volna íróvá. Három dolog vált számomra világossá, miközben végigolvastam a magyar nyelvű könyvet. (Európa Kiadó, Modern Könyvtár sorozat: kár, hogy megszűnt!) Egy: nemcsak lírai szerepek vannak, hanem prózai szerepek is, és ezek váltogatása (márpedig Artmann tüneményes gyorsasággal váltogatta őket) sem az írói egyéniséget nem zilálja szét, sem az életmű egységét nem veszélyezteti. Kettő: az a szellemi szabadság, amely az írás nélkülözhetetlen feltétele, elsősorban nyelvi természetű. Osztrák tájakon az egyetemes olykor a legprovinciálisabb tájszólásban talál szavakat (például Artmann bécsi dialektusban fordította le Villon balladáit), és a radikális újításnak jó esetben archaikus gyökerei (is) vannak. Három: rájöttem, hogy a prózáírás számomra elképzelhetetlen prózafordítás nélkül. Erre nemcsak Tandori Dezső és Oravecz Imre nagyszerű fordításai adtak ösztönzést, hanem Artmann példája is, aki rengeteg nyelven tudott, és virtuóz fordító volt. (Az talán pusztá legenda, hogy tizennégy évesen írt szanszkritül egy detektívregényt, de a nyugati és a szláv nyelvek mellett perzsául és ókeltául tényleg jól megtanult, mellesleg egy kicsit magyarul is tudott.) És ami ennél is fontosabb: ugyanúgy megvolt benne a természeti tünemények szuverenitása, mint nálunk Mészöly Miklósban. – Az *Im Schatten der Burenwurst* (A búrkolbász árnyékában) című kötet a „kritikai tájköltészet” műfajába tartozik, ironikus-népies bécsi életképek gyűjteménye. Nem a kifinomult-dekadens, hanem a prosztóságában is szerethető, töről metszett Bécsset mutatja. Ez próbál most magyarul megszólalni a Tisza partján.

MÁRTON LÁSZLÓ

H. C. ARTMANN

Kopár hálósobák festészete

„Oan csipaszok a falajnk, Vikerl” – szólt férjurához Quasnickáné –, „mint ebbörtöngben. Aigaz, hogy esszép új festésüng vang rózsaszínnel és ezüst virányokkal, nade ami nincs nekünk, az ejjó kép, vami tájka vagy egy ien kis kép rózacsokrival vagy a jóisten tuggya mivel...”

Quasnicka úr kikanalazta pöcsmácsiklevesét, majd egy jókora darab zaftos, párolgó disznósültet hengerített a tányérjára.

„Csupiszok, annyi szent. Abba neked igazad vang. Nade tájképli? Amikor itt va neked a természet pont oan szépnek, sőt eppicit még szebbnek is? Virágváz’?

Annak meg semmi szaga... Hátakk mire jó? Még leginkább egy oan kép kéne, aminek aranyos kerete va, és a közepibe disznósült.”

„A Haplernél a különszobába mos va ekkarácsonyi kjállítás, úgy híjják, hogy »Jó képet vágunk a normális vásárlóhoz!«” – mondta Quasnickáné.

A Quasnicka-házaspár pontban d. u. fél háromkor beállított a Hapler-fogadóba. A nagyra méretezett különszobában immár egy hete lógott a „Jó képet vágunk a normális vásárlóhoz!” című megvásárlható kiállítás. Hét festőművész üldögélt a teremben, három érdeklődő araszolt képről-képre, ám a képrázatos kínálattól megszedülve képtelenek voltak vételre szálni magukat, amitől a hét vá-rakozó mesternek vonásira balkedélynek és kesernyének álorcája borult. Mármost amint Quasnicka úr és Quasnickáné belépett a különszobába, Holzpfnaisl akadémiai festész úgyszólván rájuk vetette magát, ajánlkozva grátisz et frankó kalauzoknak. A kiállított képeknek, magyarázta, abszolúte semmi közük ama bú-val bélelő divathoz, amely mai napság, sajna, már Ausztriában is elharapódzott.

Quasnicka úr egy műgyűjtő ítéski arcredőzetével szemlélte a képeket.

„Csöndélet disznósülttel nincs?”

„Uram” – felelte Holzpfnaisl festő pikírozott hangon –, „mint nem vagyunk szürrealisták!” – azzal sarkonfordult és eltűnt. Quasnicka úr és Quasnickáné lementek a söntésbe, hogy magukhoz vegyenek féllityi dürnsteinit erősítő gyanánt.

„Képet akar vásárolni a Viktor úr?” – kérdé a fogadós.

„Ögen” – felelte Quasnicka úr –, de odabe az a kramanc megsértődött, mer nekem azok a vackok túl régimódiak. Nekem zürrealista kell, mer én eccsöndéletet akarok disznósülttel!”

„Ha disznajsült köll a képire, akkesak szóljon a Schnierlböck úrnak az Amboss utcába. Az két nap alatt odakenyi magának. Egy igazi dzseni, annyit mondhatok...”

Amikor Kurt Schnierlböck úr elvitte a Quasnicka-házaspárnak a disznósült immár elkészült képmását, az még ínycsiklandóan friss volt. A mesternek mindössze két napra volt szüksége, s mégis: vakító kompozíció, atyamesteri életközelség, elmélyült spatlimunka stb. Quasnicka úr és Quasnickáné el volt ragadtatva. „Három és fél kila főstek vang rajt” – vallotta meg Schnierlböck úr, s Quasnicka úr mégis úgy érezte, hogy háromszázharmincöt schilling nem pénz egy ilyen képért. A mestermű a hitvesi ágy fölé lett akasztva, s Quasnickáné repesett a boldogságtól...

Másnap azonban az elsőként fölserkenő Quasnicka út elé különös kép tárult. Éspedig a kép a feleségén, Ernestine Quasnickán volt megfigyelhető.

„Ernestin! A hajad! Bolond vagy?” – rivalgott Viktor úr döbbenten.

„Mér éppen bolond?” – motyogta Quasnickáné álomittasan.

„Mer ien egy hintelékesen festetted be a hajadat, te padlizzán!” – tombolt a férj. Ám aztán az ő lobogó pillantását a hitvesi ágy vánkossai fölé vetette, az eredeti Schnierlböckre, az elmélyült spatlimunkára. A negyedfél kiló friss olajfesték le-

lobáncolt az éjjel, hajnali háromkor elérte az álomba merült oldalbordát, akinek most, hogy rosszat sejdítve kiperdült az ágyból, még a kispárna is a fejéhez ragadt.

„Ennek a Schnierlböcknek letöröm a derekát!” – úgymond Quasnicka úr, miután hitvesét üggyel-bajjal a genovai Fiesco fazonjára nyírta. „Ien effricurát ippe tiz silingyer is kapni!”

Pokoli frász és magasságos urak

Áll a padláson egy behemót láda, rajta patent, amelyet kizárólag Höllriegl úr tud höllrieglizni. December elején, immár 21 esztendeje, a fellyül említett Höllriegl úr mindig lemegy a házmesterného, hogy elkérje a padláskulcsot.

„Gerstlné, ha volnshíves a padléaskulcsot...”

Gerstlné tudja mire vélni a kérést ebben az évszakban, s prekarácsonyilag mosolyg.

„Aha! Legfőbb ideje! Máma egész Erdbergnek be lesz húzva füle-farka, ha maga megint átzörömböl rajtuk!”

Höllriegl úr mefisztói torzpozófát vág, s az arany padláskulcskarikát megpörgeti mutatoujja körül:

„Tudi, Gerstlné, 21 éve játszom Erdbegbe krampuszt, na de ma már a kutya se fé tőlem. Egyébkés ezek a taknyosok tavaly peterdét raktak a cipóm alá. Semmi tisztlet nincs a bennük, a strabancokba...”

„Na ja” – szeretné tudni Gerstlné –, „akkor más kerletbe tetszik menni krampulizni?”

„Én emmoedern ember vagyok” – adja hírül Höllriegl úr –, „ezér idén a schwechati reptérre megyek. A lesz az új pokoli körzetem!”

Gerstlné puff, ahogy a nagykönyvbe meg van írva. „A reptérre kar kmenni? Aha, már tudom is, mér. Biztos a Lufthansi Stewardinkákat akarja letapizni. Nahát, maga nekem ennagy pénzmegérő! Na de hogy megy bejazzal a maskaréjáva?”

„Be lesznek hatolva!” – mondja Höllriegl úr egy sátán elszántságával, majd lépcsőzik négy emeletet, hogy kivegye krampuszgöncét a ládából.

Miután Höllriegl úr kijátszotta volna a kerítés éberségét az alkonyi borongás fájó leple alatt, punkt arra jön egy targonc. Na tuggyák, oan egy elektryos, amija repitéren szokott fel-alá furikázni, ha lecsüccsen egy ilyen lökhajti Kappanhágóból vagy az Északi-farokról vagy éppens Bagdadból. Ezen elektrojárgányra csimpajkodott fel a mi feketélyes kelempászmadarunk nagy észrevétlenül.

Már jó is egy acélszürke madár, amint ily örökszépen szokás mondani, a Super-Viscount-féle MEA, hóval vemhes aetheren által, nem sokat lacafacázik, napkeleties emelkedettséggel ereszkedik a kifutópályára. Már gördítik is a lépcséjt serény kezek, s kiszáll nagy sietve Smejkal okl. mérn. úr, akinek Bejtútben voltak üzl. ügyei. Meglendíti hónalantas mappáit, egyszerre csak észreveszi a targoncon kupogó, ördögi gálába vágott pokoli Höllrieglt, s azt gondolja: már megint muszáj volt ezeknek az esztrákoknak vमित kitalálni. Csak úgy hintik aztat a folklórt! Mindent az idegenforgalomér!

Továbbmegy, némileg mogorván, amiért folklór ide vagy oda, még mindig nincs helikopterjárat a belvárosban. Ő már csak ilyen egy jóindulatú gáláncs...

Ám ekkor megjelenik Bét el-Má sejtke, harcias nagyúr, burnuszban, s méltóságtólten távozik a gépeyről. Szablyás testőrségétől közrefogva, libegteti kékesfekete prófétai szakállát az aerodrom esti szelletében. Fotoreporterek bontakoznak a vak homályból és urak, akik nyelvtanfolyamízú anglus frázisokat pufogatnak üdvözlésül. Most jött el Höllriegl pillanata! Ugrás és uvoltááááás – a szakadatlan és mennykövezetlen vukavillámzuhatagba!

„Szoktál imádkozni?” bömböli a régi szép hagyományhoz híven.

Az üdvözlőkülönítményhez tartozó urak szemfogukhoz drótozzák a takarosan csokrétázott szóvirágokat, a sejk mintegy villámsújtottan földre hanyatlik, a testőség a stewardessek szoknyája alá búvik, s támad oly fogvacogtatás, hogy egészen Fischamend-Alsóig elhallatszik.

A sejtán elszabadult a dzsehennából!

„Hojjutott ien egy otrombi vice a szébe” – kérdé fél órával később Twrdik felügyelő Höllriegltől –, „élemedett korú gyermekek felserdült atya létire? Azva, ha nem gondolgdik aember lőre. Mos maga mjatt kell brukkolni!”

„Hohogy brukkolni?” – kérdé Höllriegl úr meglepve. – „Mag is, én is túl vaunk az atvanon!”

„Szóvl maga még nem tudi, hogy Bét el-Má sejkje hadat üzent nekünk...” – órájára pillantott – „...punkto kilenc és fél perce...”

Athanasius Höllriegl úr fitymálóan somolygott.

„Az a hálóinges csunguz? Na tudja mit? Küldünk eléj egy zászlalj hordóskrampit, és Felső-Pullendorfnál a fejére ütünk, ha Ka Musztafa sorsából nem okulva Bécset ostrom alá meri venni...!”

Az Opernpasszázs oázisa

„Kérmszépun, nemsmer vétkesen eddiákat, akit vami Mohammednek ívnak?” – Kissé falusiasnak látszó leányzó volt a szóra nyíló, s a romantikus nevet egy salátalevélszerű cetliről silabizálta. „I am sorry. I nix understand deitsch” – felelte a megszólított úriember, aki nonchalant lehelgette bal keze kisujján görbülködő, vérmes topázgyűrűjét, s az Opernpasszázs egyik oszlopának támaszaként állt, egy gólyához nem kevés hasonlósággal.

A leányzó felpróbálta legszebbik mosolyát.

„Bliez” – aszonta –, „bliez, du ju nau e sztyudent, hiz nejm iz Mohammed?”

Barátnéja néhány lépéssel odább föl s alá toporgott, látható zavarban.

Az oszlopos gólya könnyedén ásított, majd pillantását az üvegezett mokkafészek felé sikkantotta, mintha ott máma valami egész különleges látnivaló volna.

„There are many Mohammeds at the University” – úgymond az ő torkos angol-ságával. – „I dont know the one you mean. He is not my friend anyway...”

„Na de muszáj, hogy ismerje” – úgymond a leányzó láthatólag megzavarodva –, „hiszen ő is egy iptomi!”

Izgalomban elfeledte, hogy a megszólított úr csak az angol nyelvet bírja.

„Nem vagyok iptomi” – válaszolt emez fejlődőképes németséggel –, „de ha vagyok, akkor is hogy ismerhetek minden egy Mohammedet. Maga mindenkit ismer Bécsben, akit Anninak hívnak?”

Azzal sarkonfordult, és átbágyogott ahhoz a frakciónyi kövér kalifához, akik a következő oszlopnál halkán, de hévvel disputáltak...

A leány odament a barátnőjéhez.

„Na mit mondott?” – hallatta első kérdését a várakozó. – „Smeri?”

„Jó hogy már hogy! Sülvé-főve gyütt láttamóket. Csak letagadi nekem a básibozuk. Te, Lydia, én asziszem, hogy a Mahammed olejra lépett neked!”

A mozgólépcső felől vakító mosollyal és ragadozófogazattal, méretes aethiops güllü szemekkel, melankóliába csavarodva jött egy világos öltözékű fiatal férfiú. Élettől duzzadón intett a két leánynak. „Szerbusz Juszuf!” – kiáltott megörültében a két szegény elhagyottka...

Az Opernpasszázs, amelyet a nép Jónásluknak is nevez, valóságos cethas. Mindaz, ami a mélységes Délről via Földközi-tengeron is idejut, itt el is nyelődik. Talán ezért oly hasonlatos az otthoni bazárokhöz, amelyekben, esőtől-naptól védve, választékos társalgás pörölyével üthetni agyon az időt. Hogy mik nem álldiganak itt a ki-beugrókban, az oszlopoknál, a könyvkimérés előtt, a mosdó- és mellékhelyiségekben, hogy mik nem ülnek itt, mindenekelőtt az eszpresszóban!

Alighogy egy ülepetnyi hely fölszabadul a szaracén elnyomás alól, máris új farpofák terhét kell nyögnie. Kettesével, hármásával, négyesével vagy magányosával vonulnak fel ők. Öntudatosan, önuralgvást, a hús és a derús közt minden árnyalatban, talptól tetőig echt kalifok...

„És az én brétomnak az apjának a Kairónak a közliben va hús faluja. És az meg mind az övéje lesz neki, ha meghótt az öreg, aszonta nekem. Na képezed, ha házasodva leszünk, itt állok hús faluval, és mingyikbe va bolgármester...”

„Na menj már ezzel az albélti habbal, amit neked itt bemsélnek. Nemiszek esszót se. Lényeg, ho be va zúgva nekem a csoki, a többi nem zsanéroz.”

Ily különbözőek mai napság az ambíciók. Egyesek ifjú, gazdag pasát akarnak pasinak, *lehetőleg minél monogámbabbat*, ez csak magától értetődik, hiszen azok is kezdenek civilizálódni! Másoknak meg csak a pfaszuly kell. Na ja, legtöbbször ez utóbbiak járnak jobban.

Múlt héten Egon barátommal voltam arrafelé. Egy kicsit *orientálódni* szerettünk volna, vagyis felhőrpinteni egy barna feketét. Üggyel-bajjal-nagyítóval találunk is egy szabad asztalt, ahonnét jól áttekinthettük a helyzetet. Mellettünk egy maroknyi dúlt marokkói ülepedett, bennszülött nőtársaikkal. Csak úgy irányultak ránk a pillantások! Csakhamar észleltük, hogy körül vagyunk zárva. Mint két álöltözötű keresztesvitéz Akkon erődjében akkoniban. Asztalunk egy csapásra szorongó szigetévé lőn a mívelt nyugatnak.

„Kisasszony” – kiáltottam –, „gyorsan ide két ebhitű, ám annál duflább sligovicát!”

A tüzes víz jótékony hatása révén bátorságunk úgy szökkent a magasba, mint a Práterben egy lufi, ki letépte láncát. Ámde sajna, mégsem a Tetuan, hanem csak a Breitensee szülötte vagyok, s arabusul sem tudok többet, mint amennyi még May Károlyból ragadt rám.

Nem csoda hát, hogy a cethal csakhamar kivetett az ő szájából, s egy felcsapó hullám az ódon Café Hawelka plüsspartvidékére, vagyis Európába sodort vissza.